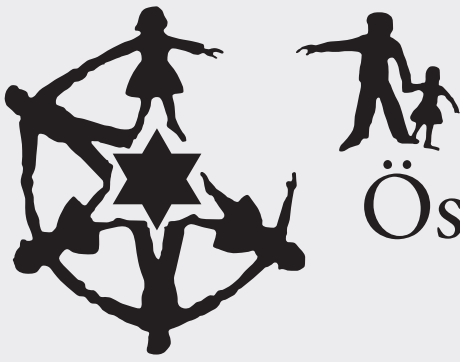

ÖSTERSJÖJUDISKT FORUM · BALTIC JEWISH FORUM, SWEDEN

Östersjödjudisk **BULLETIN**

NR 2 · 2015

**Låt oss fira Pesach
tillsammans även i år!**

Pesach (påskhögtiden) är en resa till gemenskap

Pesach är ett firande av resor. Hebréernas resa från Egypten till det förlovade landet; resan från slaveri till frihet och judarnas väg till gemenskap.

I detta sammanhang minns jag när jag för över 25 år sedan för första gången besökte de framväxande judiska församlingarna i Estland, Lettland och Litauen. Jag bevittnade där i första hand den stora entusiasmen, törsten efter judisk identitet och en vilja att skapa ett judiskt liv. Men jag såg även lidandet hos hundratals av våra judiska systrar och bröder som levde ett hårt liv med en daglig kamp för överlevnad. Från den tiden och fram till i dag har jag blivit medveten om de ekonomiska gap som måste fyllas igen, de orättvisor som måste repareras och de värderingar som måste överföras. Tack vare Ditt regelbundna stöd samt engagemang har Östersjöjudiskt Forum under åren kunnat hjälpa tusentals judar till ett bättre liv, ge hundratals överlevande från Förintelsen en värdig tillvaro, ingjuta hopp om framtiden hos många familjer och barn, stödja ett nätverk av judiska församlingar och bereda mark för de utmaningar som vi har framför oss.

Situationen i Estland, Lettland och Litauen är fortfarande mycket skör. Den ekonomiska utmaningen har på senare tid skärpts men det verkliga problemet nu är den växande klyftan mellan EU och Ryssland med anledning av konflik-

ten i Ukraina. Baltikum är åter ett gränsområde i en konflikt mellan stormakter och det finns farhågor att Baltikum åter kommer att bli historiens offer. Denna gång ett offer för en provokation från Ryssland i dess strävan att bevisa att västmakterna inte är redo att offra sig för att försvara sin mest isolerade och fattigaste partner. Man hoppas att detta aldrig kommer att hända men samtidigt talar våra vänner och kontaktpersoner om att detta nu är ett verkligt hot! Detta är en nutida Pesachresa. Vår resa till frihet tar aldrig slut. Vår judiska resa slutar inte. Jag är stolt och ödmjuk att få vara en del av denna resa med er alla som stöder Östersjöjudiskt Forum.

Ett av våra mest meningsfulla program under dessa år har varit Pesachpaketet eftersom det är ett program som kombinerar det mesta av vad vi tror på. Tack vare ert stöd har vi under en lång rad av år till Pesach distribuerat över 4000 Pesachpaket till mer än 75 olika platser runt om i Baltikum – från de stora huvudstäderna Tallinn, Riga och Vilnius till mindre och isolerade orter spridda över områden som under århundraden varit en viktig del av "Jiddischland", samma orter som många av våra far- och morföräldrar en gång kom ifrån.

I år har Du möjlighet att vara en del av vår Pesachresa och stödja våra systrar och bröder i sin utsatta situation med ett eller flera Pesachpaket – paket som binder oss samman till en resa i gemenskap!

Med önskan om en riktigt glad Pesach!.

Hans Kraitsik /ordförande

FOTO: D. MARKOVICH

Marina Astanowskaja från Joint levererar pesachpaket till 89-åriga Malka Abrahamson, den sista judinnan i den lilla staden Tukums, 10 mil från Riga.

"Ryssland kan uttradera Lettland på två minuter"

Text och foto: John Gradowski

John Gradowski, styrelseledamot och redaktionsmedlem.

Motsättningarna är tydliga: Lettland tillhör EU och Nato men är ekonomiskt beroende av Ryssland. Hur navigerar man då?

– Våra politiker har ännu inte funnit sin plats i världen. Lettland skulle kunna vara en bro mellan EU/Nato och Ryssland men istället blir landet utnyttjat av de båda stora makterna, säger Abram Kletzkin, professor i samhällsvetenskap och kommunikation och f d journalist.

Han menar att Lettland som stat inte är så viktigt för EU och USA som man kan förledas att tro.

– Vi används som en buffert mot Ryssland, en pjäs man kan flytta runt beroende på det dagsaktuella läget. Att vi är med i Nato betyder egentligen ingenting. Om Ryssland beslutar sig för att anfalla oss har vi slutat att existera som stat inom två minuter, hävdar Abram Kletzkin.

Han menar att USA borde ha slagit in på den linje som de förra presidenterna Bush den äldre och Ronald Reagan förordade – att stödja de demokratiska krafterna i Ryssland. Men istället har omvärlden anammat Bush den yngres mer otåliga politik som ledde och leder till konfrontation.

– Ryssland är berett att starta krig för att återfå sin värdighet. Landet uppför sig som ett barn, när det inte får som det vill så obstruerar det. Jag vill nog hävda att de flesta i Ryssland inte bryr sig så mycket om ett demokratiskt styrelseskick.

Konflikten mellan Ryssland och Ukraina förlamar befolkningen i Lettland så till den milda grad att medborgarna inte ställer de frågor de borde ställa, menar Abram Kletzkin. En av de viktiga, förträngda frågorna gäller Lettlands ekonomiska politik. Abram Kletzkin är mycket kritisk till Lettlands oförmåga att ekonomiskt ta hand om sina medborgare på ett värdigt sätt.

– Bara det faktum att vi i den judiska minoriteten fortfarande är beroende av hjälp från Östersjöjudiskt forum är talande nog. Det största beviset på statens oförmåga är att 30 procent av befolkningen är fattig och att tio procent av befolkningen har flyttat utomlands samt att mortaliteten är högre än nativiteten. Vi måste fokusera

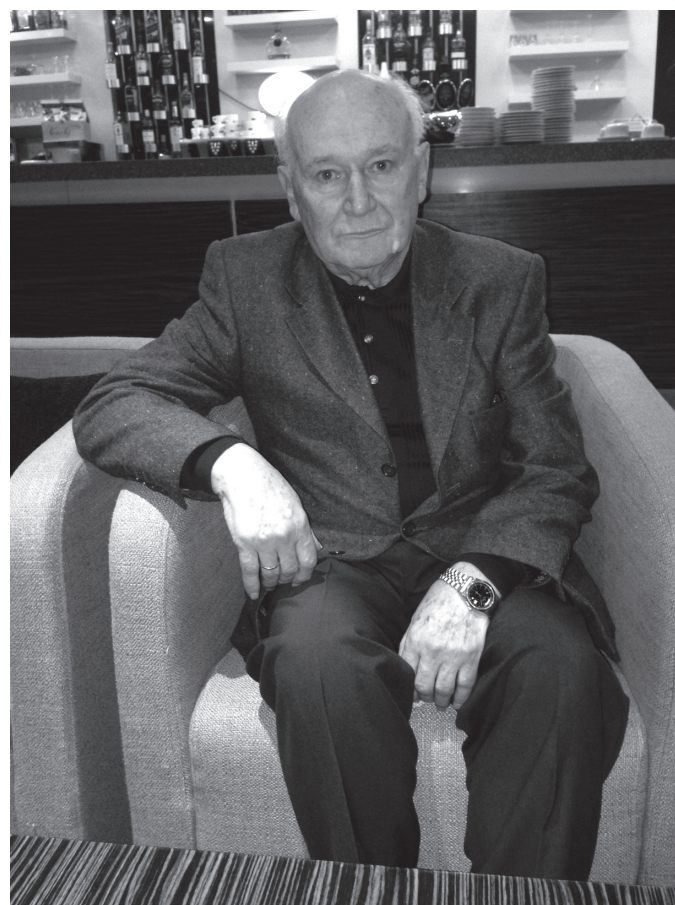
lika mycket på våra interna problem som vi fokuserar på vår omvärld.

EU har pumpat in sexton miljoner euro under årens lopp men de pengarna ger liten utväxling hävdar Abram Kletzkin.

– Väldigt lite har gått till exempelvis infrastruktur och satsningar på nya företag. Istället är det kultur och sociala ändamål som har gagnats. Det är inget unikt för Lettland, det ser likadant ut i de flesta av de tidigare Sovjetstaterna.

En annan käpphäst som enligt Abram Kletzkin är fullständigt negligerad är utbildningen.

– Det finns ingen strategi för hur utbildningen ska forts. sista sidan

Om Ryssland beslutar sig för att anfalla oss har vi slutat att existera som stat inom två minuter, hävdar Abram Kletzkin, professor i samhällsvetenskap och kommunikation och f d journalist.

Pesach - lika aktuellt idag som för 3 000 år sedan

Text: *Marianne Prager*

Marianne Prager, styrelseledamot och medlem i redaktionen.

Vi står nu inför firandet av pesach, den judiska påsken. Pesach är en högtid som först och främst symboliserar frihet. Vi firar helgen för att minnas uttåget ur Egypten och befrielsen från slaveriet, men även tillblivelsen av det judiska folket.

Hur har man firat Pesach i tider av nöd och förtryck? Det var en fråga som jag funderade över inför detta nummer. Två levnadsöden har berört mig, Tobias Rawet och Stefan Prager (min pappa).

Tobias Rawet, medlem i Östersjöjudiskt forums styrelse, var barn under Förintelsen och har blivit en mycket uppskattad och efterfrågad föreläsare. Här följer valda delar av hans personliga historia, som han också brukar

berätta på sina föreläsningar.

– Jag föddes i februari 1936 i Lodz i Polen. I september 1939 invaderades Polen av tyskarna. Lodz blev en del av Tyskland och namnet ändrades då till Litzmannstadt. Den 9 december utfärdades ett dekret att alla judar skulle förflyttas till ett getto, ett begränsat område nära den judiska begravningsplatsen, berättar Tobias.

Hur var det med pesach, gick det att fira under kriget?

– Jag minns inte att vi firade någon pesach alls, men jag var ju så liten. Det fanns nog inget extra på pesach. Farmor var ortodox, och skulle ha sett till att göra något om hon kunnat.

Men så plötsligt säger Tobias:

– Farmor dog på erev pesach (den judiska påskaftonen) 1942. Vi kunde inte sitta shiva (sörja i sju dagar) för pappa och bröderna måste jobba. Men hon fick i alla fall dö bland sina nära och kära vilket ju var en välsignelse, och vi begravde henne på den judiska begravningsplatsen. Det är ju viktigt att veta det judiska datumet för en anhörigs död för att man ska veta när man ska läsa kaddish (bönen över de döda)

Men den 3 april 1942 hölls det faktiskt en pesachgudstjänst i synagogan i gettot, enligt den utförliga boken "The chronicle of the Lodz ghetto 1941-1942" där Juderådets ledare Rumkowski höll ett tal.

Vid samma tid i en annan del av Europa, på en bondgård nära Vetlanda sitter en ung judisk pojke som inte heller firat pesach. Inte detta år, och inte heller något annat krigsår.

Pojken är min pappa Stefan. Han har just fyllt 18 år och har inte hört ifrån sina föräldrar hemmahörande i Berlin på fem månader. Han känner sig ensam och är mycket orolig för sina föräldrar som han tvingades lämna tre år tidigare. Ändå skriver han till dem och han adresserar kortet "Getto Litzmannstadt" för han vet att de har deporterats dit.

"Älskade föräldrar. Fortfarande är jag utan livstecken från er och jag antar att ni inte har haft möjlighet att skriva till mig. Hoppas att detta postkort kommer fram till er. Den 28/2 har jag ju haft födelsedag och fått 25 kronor. ... Tänk er att ni nu har en 18-årig son!"

Kortet kom aldrig att läsas av hans föräldrar, utan blev sannolikt kvar på något kontor i gettot. Hans pappa levde

Tobias Rawet, medlem i Östersjöjudiskt forums styrelse, har blivit en mycket uppskattad och efterfrågad föreläsare.

ytterligare en månad och mamman dog i oktober samma år, av hjärtattack enligt protokollet. 39 år gammal.

73 år senare dyker kortet upp på en länk på internet! En samlare har köpt upp en hög med gamla dokument och skänkt till Los Angeles Holocaust museum. En kusin har hittat det på nätet och kontaktat oss.

Min 91-åriga pappa Stefan får fortfarande vara med om underverk! Kontakten med museet i Los Angeles utvecklas och plötsligt har han information om sina föräldrar som han inte haft förut och fler pusselbitar kan fogas till vår historia.

Samtidigt har 70-årsminnet av Auschwitz befrielse passerat som aktualiserat denna mörka period.

Terrorattentaten i Paris och Köpenhamn har kastat oss in i en verklighet där vi åter känner oss utsatta och sorgsna.

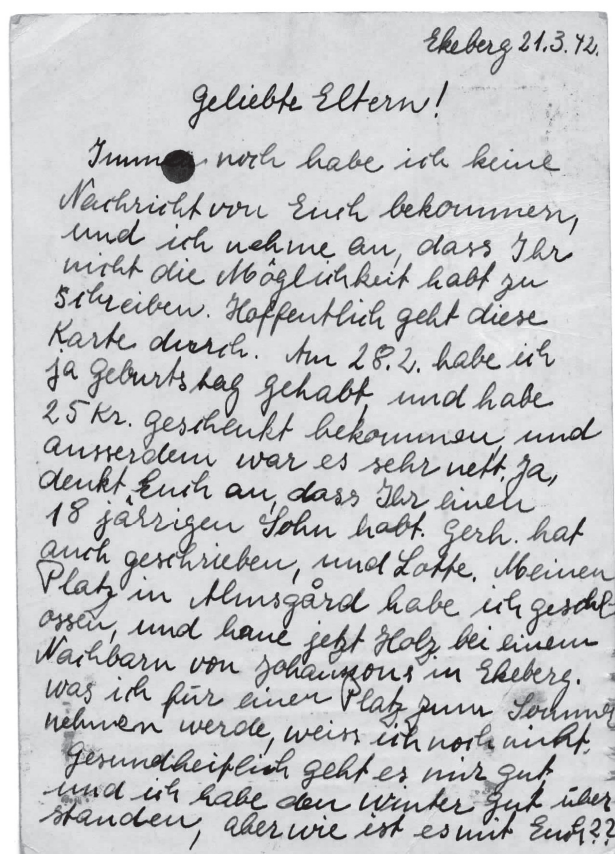
Vi lever igen i en orolig tid. Inte minst våra vänner i Baltikum har upplevt Förintelsen och nu hotet från Ryssland, och från en antisemitism med nationella förtecken. Men vi får inte ge upp! Vi måste fortsätta att tro på budskapet i pesachberättelsen! Tro på friheten för vårt folk och att tro på friheten för Europas folk! Efter andra världskriget skrevs nya Hagadot (boken om uttåget ur Egypten). Många lade till nya delar som handlade om segern över tyranniet som inträffat under 1900-talet. Nazismen och bildandet av staten Israel sågs som ett nytt slaveri och en ny Exodus, en ny resa till det förlovade landet.

Låt oss hoppas att även vi kommer att skriva nya kapitler med en ljusare framtid än den vi ser nu.

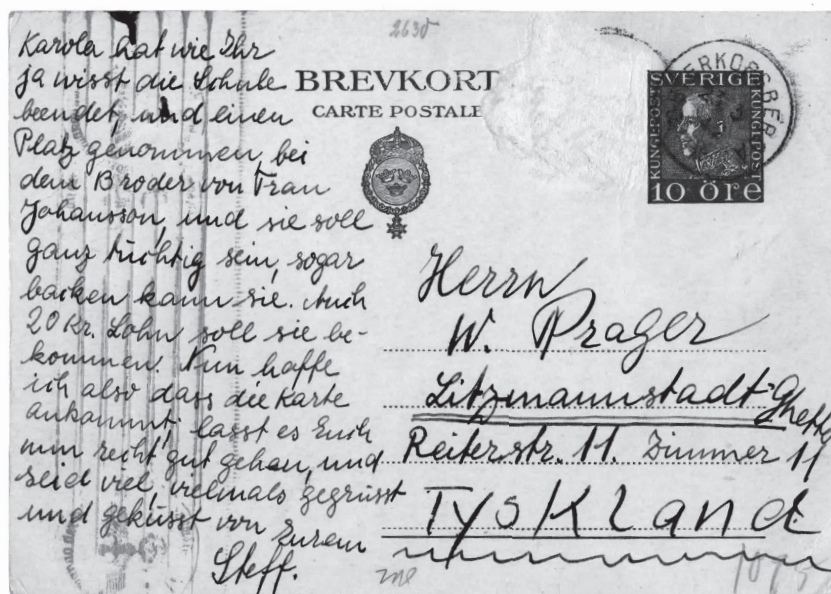
Det blev alltså inte mycket pesachfirande för judarna i Lodz 1942, eller för judarna i de baltiska länderna under de mörka krigsåren. Men vi är i alla fall glada för att både Tobias och min pappa Stefan och de andra som lyckades överleva hade möjlighet att ta igen skadan efter kriget.

Pesach är en av de största familjehelger vi har och det är tradition att bjuda in de som är ensamma. Därför är det så viktigt att vi hjälper behövande människor i de baltiska länderna så att de inte känner sig ensamma och övergivna under Pesach. Låt oss inte skrämmas av de nya hoten. Nu är det viktigare än någonsin att våga hålla kvar våra traditioner.

Låt oss tillsammans fira pesach även i år!

Stefan Prager som 20-åring.

Detta kort som Stefan skrev till sina föräldrar kom tillbaka efter 73 år! Det blev ett känsloladdat återseende men tyvärr nådde kortet aldrig fram.

Vera, en överlevare

Text och foto: **Barbro Sollbe**

Barbro Sollbe,
vår mångåriga
medarbetare och
f.d. styrelseledamot.

Vera Zamoshik har fått hjälp i sin bostad via judiska församlingen i Vilnius, Litauens huvudstad. Men nu försöker hon göra allt själv, säger hon – tvätta, städa, laga mat. Hon är en 93-åring med diabetes, yrsel och andra medicinska problem. Ändå ger hon ett vitalt och energiskt intryck.

– Det är för att jag är soldat, förklarar hon.

Att ha ingått i sovjetarmén är hennes stolthet, och hon visar mig sin gamla uniformsjacka, översälad med medaljer. (Det har alltid varit svårt för mig, som i 30 år varit engagerad i Östersjöjudiskt forum och dess föregångare, att ta in: Ofta vid möten som denna sågs Sovjet som en motståndare, men andra gånger var Sovjet uppdragsgivaren och utdelaren av förtjänsttecken. Inget är bara svart eller vitt.)

Vera är pratsam, uppskattar att få besök och vill tala jiddisch med mig. Men hon får nöja sig med ett samtal via rysk-engelsk tolk. Hon föddes i Vitryssland, där mamman var sjuksköterska och pappan, farfadern och morfadern var läkare. Själv gick hon i släktens fotspår; efter tioårig skolgång utbildade hon sig till sjuksköterska i dåvarande Leningrad, dagens S:t Petersburg.

Vera bodde i Leningrad under belägringen 1941-1944, då nazityskarna sökte svälta stadens invånare till underkastelse. En miljon människor beräknas ha dött under de 872 dagar som blockaden varade, men Vera var ung och stark och överlevde – långa tider på 50 gram bröd om dagen.

Färdigutbildad enrollerades hon i armén som sjuksköterska och skickades till Manchuriet, som Röda armén hade ockuperat. I denna region i nordöstra Kina arbetade hon i ett tidigare japanskt sjukhus. Som civil, och tillbaka i Europa, började hon sedan tjänstgöra på ett sjukhus i Moskva och därefter i ett i Vitryssland. I det senare förestod hon ett apotek, organiserade ett bibliotek och arrangerade kurser för arbetare.

– Sen kom jag till Vilnius, och här har jag varit sjuksköterska i 40 år. Men så blev min man förlamad, och jag lämnade min tjänst för att hjälpa honom.

Hon hade gift sig med en änklings dotter – med barn och barnbarn – nu håller kontakt med henne från Israel. Där har hon även sin egen dotter och svärson med efterkommande, inklusive fyra barnbarnsbarn, och hon har besökt

dem fem gånger. De hör av sig till henne varje vecka. Också Veras lillasyster, 88 år gammal och f.d. journalist på ryskspråkiga radion i Israel, ingår i hennes kontaktnät.

Så släkten är långt borta. Men hon betonar att hon är medlem av krigsveteranernas organisation i Litauen. Och hon får den praktiska hjälp, som hon trots allt behöver, genom församlingens hemtjänst. Ekonomiskt stöd till mat och mediciner kommer från samma håll, och när ett fönster i lägenheten behövde lagas (på hyresgästens bekostnad), ställde församlingen upp. Det hela är ett skolexempel på hur medel från bl a vårt forum kommer till användning.

Judiska församlingen i Vilnius och i Litauen håller god koll på de sina. Alla deras hjälptagare har numera en enkel mobiltelefon med stora siffror och med en röd nödknapp på baksidan. Fast Vera vill förstås helst klara allt själv, som gammal soldat. ■

På Veras gamla uniformsjacka hänger bevisen för att hon är en krigsveteran. Hon har upplevt världshistoria i Leningrad och i norra Kina.

Hjälp dem att fira Pesach och bjud på ett Pesachpaket

En av våra största judiska högtider närmar sig. Det är Pesach – den judiska påsken.

Pesach är en frihetsfest som firas till minne av uttåget ur Egypten. Efter årtionden av förtryck kan judarna i Baltikum idag fira Pesach som fria människor! Men många saknar pengar och har därför inte råd att köpa den speciella mat som tillhör Pesachmåltiden. Många är ensamma, gamla och sjuka och deras minimala pensioner räcker knappt till för att överleva. En annan grupp som behöver hjälp är barnfamiljer som inte ens har pengar till de basala behoven. Vi vet att Pesachfirandet skulle skänka dem en oerhörd glädje och sprida ljus över deras annars tunga vardag.

För 95 kronor kan Du glädja en judisk familj i de baltiska länderna med ett Pesachpaket.

Paketet innehåller 1 kilo matze (det osyrade påskbrödet), 1 flaska vin och andra matvaror som tillhör sedermåltiden (påskmåltiden).

I Lettland deltar flera hundra vuxna och barn i skolåldern i Pesachfirandet.

Du bestämmer själv hur många Pesachpaket Du vill bjuda på genom att fylla i beloppet på bifogade inbetalningskort.

Låt oss göra det möjligt för våra systrar och bröder i Baltikum att fira Pesach!

forts från sid 3.

struktureras. Och det gäller ända från förskolan till universiteten. I Tsarryssland var den del vi lever i den med flest välutbildade. Varför diskuterar vi inte detta?

Det nyligen genomförda valet innebär inga större förändringar, vare sig politiskt eller ekonomiskt. Det enda som sticker ut är omvalet av Rigas populära borgmästare, Nil Ushakov, som är ryss och tillhör Harmonipartiet som domineras av ryskspråkiga väljare och politiker. Men han valdes inte till borgmästare på endast ryska röster.

– Hans framgångar beror på att han är ung, smart, han ser bra ut, han är välutbildad och han har rent konkret

underlättat livet rent ekonomiskt för pensionärer skrivna i Riga som exempelvis åker gratis med kommunala transportmedel.

Nil Ushakov har infört cykelfiler och låtit lysa upp mörka stadsdelar som upplevs som skrämmande och osäkra.

– Han satsar inte på stora, dyra åtgärder men det han satsar på märks! Det kanske inte låter så mycket men före honom fanns det inte, ända sedan befrielsen från Sovjet, en enda borgmästare som gjorde någonting av betydelse. ■

Vi tackar alla
som har stöttat
verksamheten!

För att spara porto
skickas kvitto endast
på begäran.

Vänligen meddela
adressändring
till oss.

Vi kan skicka iväg flera
matpaket till Baltikum om
det blir färre returer.

Kallelse till årsmöte

Östersjödjudiskt Forums årsmöte äger rum på torsdagen den **28 maj kl. 17.30.**
Obligatorisk anmälan samt förslag lämnas på e-mail b.j.f@telia.com
eller på telefonsvararen 08-664 53 38 senast den 11 maj.

Du har väl varit inne på vår nya hemsida www.ostersjodjudisktforum.se
Gå in, tyck till och bli ny medlem/sympatisör/bidragsgivare i Östersjödjudiskt Forum.

Östersjödjudisk **BULLETIN**

Ansvarig utgivare

Hans Kraitsik
Östersjödjudiskt Forum
Baltic Jewish Forum
Sweden

Redaktion

Hans Kraitsik
Dina Markovich
John Gradowski
Marianne Prager
Rut Milchner
Ulla Terling

Adress

Östersjödjudiskt Forum
Box 5053
102 42 Stockholm

Telefon

08-664 53 38

Fax

08-664 05 91

E-post

b.j.f@telia.com

<http://www.ostersjodjudisktforum.se>

Medlemsavgift

200 kr/år

Bankgiro 5036-6822 Plusgiro 85 29 50 - 5

Den ideella föreningen Östersjödjudiskt Forum fokuserar på socialt, medicinskt, materiellt och kulturellt bistånd och stöd till judar i Östersjöregionen (f d Sovjet), ofta i samarbete med svenska och internationella hjälporganisationer. Kulturutbyte och andra former av samverkan är en viktig del av verksamheten. Parallellt med detta bekämpas alla former av antisemitism.

ISSN 1403-5685

Citera oss gärna – men ange källan!

Tryck

Hallvigs Reklam AB

Omslagsbild

9-åriga Petr Navalny bor med sin mamma Svetlana Horuzenko och tre syskon i utkanten av Litauens huvudstad. Familjen hör till projektet Barn i Nöd och klarar inte sig utan hjälp från Judiska Församlingen i Vilnius.
Foto: J. Zdankevitch